

Ifølge liste

Deres ref

Vår ref

Dato

12/5671-

9. juli 2021

## Veiledning til bruk av vannforskriften § 12 - med presisering

### 1. INNLEDNING

Dette brevet er ment som en veiledning til offentlige myndigheter, og tar sikte på å redegjøre for de juridiske rammene for § 12 og sentrale tolkningsspørsmål knyttet til den praktiske anvendelsen av § 12. Brevet er utarbeidet av Klima- og miljødepartementet i samarbeid med Olje- og energidepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Samferdselsdepartementet, Landbruks- og matdepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Første versjon av brevet ble sendt ut 23. februar 2015. Etter at brevet ble formulert i 2015 foreligger det også en ny omforent europeisk veileder<sup>1</sup> om forståelsen av den tilsvarende bestemmelsen i EUs rammedirektiv for vann, og en prejudisiell avgjørelse<sup>2</sup> fra EU-domstolen som er relevant.

Klima- og miljødepartementet har i juli 2021 oppdatert veiledningen i samråd med berørte departementer. Oppdateringen omfatter presiseringen om plansaker i pkt. 2.2, nytt punkt 2.4 om stegene i vurderingen etter § 12, og enkelte oppdateringer som følge av justeringer i vannforskriften etter 2015.

Vandirektivet<sup>3</sup> ble vedtatt 23. oktober 2000, og er gjennomført i norsk rett ved forskrift 15. desember 2006 nr. 1446 om rammer for vannforvaltningen (vannforskriften), som trådte i kraft 1. januar 2007. Formålet med vannforskriften er å gi rammer for fastsettelse av miljømål

<sup>1</sup> [CIS\\_Guidance\\_Article\\_4\\_7\\_FINAL.PDF \(europa.eu\)](#)

<sup>2</sup> [CURIA - Documents \(europa.eu\)](#)

<sup>3</sup> Europaparlaments- og rådsdirektiv 2000/60/EF

som skal sikre en mest mulig helhetlig beskyttelse og bærekraftig bruk av vannforekomstene (§ 1). Tilstanden skal beskyttes mot forringelse, forbedres og gjenopprettes med sikte på å nå miljømålene i §§ 4-7. Dette skal oppnås gjennom utarbeidelse av miljømålbaserte og tverrsektorielle forvaltningsplaner med tilhørende tiltaksprogrammer og frister for måloppnåelse. Godkjente vannforvaltningsplaner skal legges til grunn for regionale organers virksomhet og for kommunal og statlig planlegging og virksomhet.

Forskriften har flere bestemmelser om unntak fra miljømålene slik som fristutsettelse (§ 9), mindre strenge miljømål (§ 10) og adgang til å tillate nye inngrep/aktivitet selv om dette medfører at miljømålene ikke nås eller at tilstanden forringes (§ 12). Paragraf 12 kommer til anvendelse i tilfeller hvor ny virksomhet enten medfører at "miljømålene i § 4 - § 7 ikke nås", eller "at tilstanden forringes".

## **2. Generelt om virkeområdet og rekkevidden av § 12**

### **2.1 Hvem skal anvende § 12?**

Vannforskriften retter seg mot offentlige myndigheter. Forskriften setter rammer for vannforvaltningen, men den endrer ikke gjeldende ansvarsfordeling mellom de ulike sektormyndighetenes ansvar for lovverk og virkemidler. Det er derfor *den aktuelle sektormyndigheten*<sup>4</sup> for det omsøkte tiltaket som foretar vurderingen etter § 12, både om den kommer til anvendelse og om vilkårene i § 12 er oppfylt.

### **2.2 I hvilke saker skal § 12 vurderes?**

Paragraf 12 skal vurderes når det skal fattes enkeltvedtak om ny aktivitet eller nye inngrep i en vannforekomst som kan medføre at miljømålene ikke nås eller at tilstanden forringes. Dette kan være vedtak med hjemmel i forurensningsloven, vannressursloven, vassdragsreguleringsloven, akvakulturloven, havne- og farvannsloven, jordlova, lakse- og innlandsfiskloven, plan- og bygningsloven mv.

Det skal vurderes konkret om § 12 kommer til anvendelse, ikke bare ved enkeltvedtak og reguleringsplaner, men også ved utarbeidelse og behandling av kommune(del)plan, regional plan og statlig arealplan etter plan- og bygningsloven.

I tilfeller hvor arealbruken eller andre rammer for tiltaket fastlegges allerede i en overordnet plan, og tiltaket kan være i strid med vannforskriften, skal vurderinger etter § 12 gjøres også på overordnet nivå så langt detaljeringsnivået i planen gjør det mulig. Vurderingene og avveiningene skal fremgå av saken. Det kan altså være aktuelt med vurdering etter § 12 på flere plannivåer.

---

<sup>4</sup> I denne sammenheng omfattes også forurensningsmyndigheten av begrepet "sektormyndighet", jf. terminologien i vannforskriften i §§ 22 og 32a.

Vurderingen av vilkårene i § 12 bør foretas tidlig i en planprosess, slik at hensynet til vannmiljøet blir tatt i betraktning ved utarbeidelse av planforslaget. Dersom vurderingen skjer sent, kan man risikere at den valgte lokaliseringen eller avbøtende løsninger er i strid med vannforskriften. I tilfeller der saksbehandlingen resulterer i et vedtak eller tillatelse, må vurderingen være foretatt senest før vedtak treffes eller tillatelse gis.

For planer eller tiltak som skal konsekvensutredes, skal vurdering etter vannforskriften § 12 samordnes med arbeidet med konsekvensutredning. Dersom § 12 kommer til anvendelse for planer og tiltak som skal behandles etter forskrift om konsekvensutredning, bør:

- det stilles krav i plan- eller utredningsprogrammet om innhenting av tilstrekkelig kunnskap til at det kan gjennomføres en vurdering etter § 12 som del av konsekvensutredningen.
- vurdering av om vilkårene i § 12 kan oppfylles være en del av konsekvensutredningen, jf. KU-forskriftens kap. 5, og foretas før planen vedtas eller enkeltvedtak treffes. Konsekvenser for miljø og klima skal alltid utredes på det tidligst mulige stadium i en planprosess, jf. også EIA-direktivet. (Mer informasjon finnes i veileder til konsekvensutredninger for klima og miljø).
- vurderingen av om vannforskriften § 12 kommer til anvendelse foretas som del av en vurdering av vesentlige virkninger, jf. § 10 i KU-forskriften for planer eller tiltak som er omfattet av vedlegg II i KU-forskriften.

Rundskriv T-2/16 om nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet – klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis<sup>5</sup> angir at innsigelse skal vurderes når planforslaget vil komme i konflikt med kravene i vannforskriften § 12 for å tillate ny aktivitet og nye inngrep i strid med miljømålene.

§ 12 skal *ikke* anvendes av vannregionmyndigheten og vannregionutvalget i forkant av aktuelle tiltak som ledd i arbeidet med forvaltningsplanen. Der ny aktivitet eller nye inngrep er *gjennomført* i planperioden, skal begrunnelsen for dette gjengis i neste forvaltningsplan, jf. § 12 tredje ledd. Forvaltningsplanen og Vann-Nett skal inneholde en liste over miljømål fastsatt for overflatevann, grunnvann og beskyttede områder, herunder særlig identifikasjon av tilfeller der vurdering etter § 12 har ført frem til positivt vedtak etter sektorlov.<sup>6</sup>

Sektormyndighetene skal rapportere bruk av § 12 i enkeltsaker til vannregionmyndigheten i tråd med gjeldende rutiner.

### **2.3 Hva skal vurderes etter § 12?**

Det er sektorregelverket som er hjemmelen for det aktuelle vedtaket, og § 12 gir således ikke i seg selv hjemmel til å tillate eller avslå et tiltak. Vilråene i bestemmelsen må imidlertid være oppfylt for at det skal kunne gis tillatelse etter det aktuelle sektorregelverket. Paragraf

<sup>5</sup> [Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet – klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis - regjeringen.no](#)

<sup>6</sup> Vannforskriften vedlegg VII bokstav A nr. 5. Se også Veileder 01:2013 *Regional vannforvaltningsplan*.

12 omhandler hvordan ny aktivitet eller nye inngrep skal vurderes når tilstandsklassen i en vannforekomst forventes å bli forringet eller at miljømålene ikke nås. Vurderingen etter vannforskriften § 12 suppleres blant annet av de alminnelige bestemmelsene om bærekraftig bruk i naturmangfoldloven<sup>7</sup> kapittel II. Det følger indirekte av § 12 at ny virksomhet som ikke hindrer at miljømålene nås, eller som ikke medfører at tilstanden forringes, kan tillates uten at vilkårene i annet ledd vurderes. Slike tiltak skal kun behandles etter kriteriene i sektorlovene.

## 2.4 Hva er stegene i vurderingen etter § 12?

Det framgår av den *omforente europeisk veilederen om forståelsen av den tilsvarende bestemmelsen i vanndirektivet*<sup>8</sup> at en vurdering etter § 12 skjer i to steg: Først må det vurderes om § 12 vil komme til anvendelse fordi ny aktivitet eller nye inngrep i en vannforekomst kan medføre at miljømålene ikke nås eller at tilstanden forringes. Det må som ledd i dette vurderes om vilkårene i § 12 første ledd a) eller b) er oppfylt, herunder påpeker vi særlig at første ledd bokstav b) bare gir rom for å tillate forringelse av miljøtilstand fra svært god til god tilstand. Dersom § 12 kommer til anvendelse, er neste steg å sikre at vilkårene i § 12 andre ledd er oppfylt før endelig vedtak treffes eller tillatelse gis.

## 2.5 Hvem fremskaffer kunnskapsgrunnlaget og hvem tar stilling til forventet tilstand i vannforekomsten?

Det er tiltakshaver som har ansvar for å fremskaffe informasjon om virksomhetens virkning i tråd med forskrift om konsekvensutredninger<sup>9</sup>, sektorlovverk og naturmangfoldloven. Som grunnlag for § 12-vurderingen er det tilstrekkelig at utredningene dekker de relevante kvalitetselementer<sup>10</sup> som virksomheten vil påvirke. Planmyndigheten/sektormyndigheten skal spesifisere overfor tiltakshaver hvilken informasjon det er nødvendig å innhente. Denne informasjonen fremskaffes før eller i løpet av søknadsprosessen.

Det er planmyndigheten/sektormyndigheten som må ta stilling til om den omsøkte virksomheten vil medføre en *forringelse*, om virksomheten kan *tillates*, og evt. på hvilke *vilkår*. Paragraf 12 første ledd bokstav b tillater kun forringelse fra svært god tilstand til god tilstand, i motsetning til bokstav a, som ikke har noen slik nedre grense. Når den omsøkte virksomheten vurderes etter bokstav b, må sektormyndigheten ta stilling til *hvilken tilstandsklasse vannforekomsten forventes å komme til å få som følge av virksomheten*. I denne vurderingen er det tiltakets forventede påvirkning på relevante kvalitetselementer som er avgjørende.

Informasjon om dagens tilstand er tilgjengelig i Vann-Nett.<sup>11</sup> Det vil likevel være slik at mange vannforekomster ikke er tilstandsklassifisert på grunnlag av overvåkingsdata. Hvor omfattende undersøkelser tiltakshaver skal pålegges, vil bero på en vurdering av tiltakets art

<sup>7</sup> Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold

<sup>8</sup> [CIS Guidance Article 4 7 FINAL.PDF \(europa.eu\)](#)

<sup>9</sup> [Forskrift om konsekvensutredninger - Lovdata](#)

<sup>10</sup> [02:2018 Klassifisering av miljøtilstand i vann \(vannportalen.no\)](#)

<sup>11</sup> [Vannportalen - forvaltning av vann i Norge - Vannportalen](#)

og hvor sannsynlig det er at det vil forringe miljøtilstanden. Paragraf 12 krever ikke at det må innhentes informasjon utover det som har betydning for de kvalitetselementer som anses å være mest følsomme for den nye virksomheten (f.eks. fiskefauna, bunnvegetasjon eller hydrologisk system).

## **2. Forholdet mellom § 12 og § 5 om kunstige og sterkt modifiserte vannforekomster**

Vannforskriften § 5 om adgang til å utpeke overflatevannforekomster som kunstige eller sterkt modifiserte, gjelder tilfeller hvor vannforekomsten er påvirket av *eksisterende virksomhet*, mens § 12 gjelder for *ny virksomhet*. Det forhold at det gjøres bruk av § 12, betyr ikke at den aktuelle vannforekomsten senere nødvendigvis vil bli utpekt som sterkt modifisert etter § 5. Utpeking av sterkt modifiserte vannforekomster må eventuelt skje etter en selvstendig vurdering i medhold av vilkårene i § 5 tredje ledd.

## **3. NÆRMERE OM PARAGRAF 12 FØRSTE LEDD**

Paragraf 12 kommer til anvendelse i tilfeller hvor ny virksomhet enten medfører at "miljømålene i § 4 - § -7 ikke nås", eller "at tilstanden forringes". *Størrelsen* på virksomheten har ikke i seg selv betydning for om § 12 kommer til anvendelse, men det er graden av påvirkning på tilstanden som er avgjørende.

### **3.1 Hva betyr "forringelse"?**

I vannforskriften er den økologiske tilstanden uttrykt som klassene svært god, god, moderat, dårlig og svært dårlig.<sup>12</sup> Det er kun forringelser der man går *fra en klasse til en annen* som innebærer en "forringelse" i bestemmelsens forstand, og som medfører at virksomheten må vurderes etter § 12.<sup>13</sup> For å vurdere virksomheten etter § 12, må myndighetene ha kunnskap både om dagens tilstand i vannforekomsten, og om eventuelle endringer i tilstand som virksomheten forventes å medføre. Kravet til kunnskap om eventuelle endringer avhenger av type virksomhet. For virksomhet etter bokstav b, vil kravet til presisjon være størst der man nærmer seg den absolutte tålegrense. For slik virksomhet er det ikke tillatt å gå under "god tilstand". For virksomhet etter bokstav a, er det ingen absolutt tålegrense. Kravet til presisjon vil derfor være lavere for denne type virksomhet, og særlig der det er lite sannsynlig at man vil krysse en klassegrense.

Den negative påvirkningen må være av en viss *varighet* for at det skal være snakk om en "forringelse" i bestemmelsens forstand. Kortvarige endringer, hvor tilstanden gjenopprettes etter kort tid uten at det settes i verk tiltak, regnes ikke som en "forringelse".<sup>14</sup> Verken direktivet, forskriften eller tolkningsdokumenter definerer hva som regnes som kort tid. Dette vil være avhengig av påvirkning, kvalitetselementer og varighet, og må dermed vurderes i det

---

<sup>12</sup> Vannforskriften vedlegg V. Fastsettelsen av tilstandsklasse kalles klassifisering, og dette bygger på verdigrenser for bestemte kvalitetselementer, se klassifiseringsveilederen (Veileder 02:2013 Klassifisering av miljøtilstand i vann)

<sup>13</sup> CIS Guidance No. 20 *Guidance Document on Exemptions to the Environmental Objectives* s. 25

<sup>14</sup> CIS Guidance No. 20 *Guidance Document on Exemptions to the Environmental Objectives* s. 25

enkelte tilfelle. Frekvensen for overvåking i henhold til overvåkingsprogrammene nevnt i vannforskriften, kan gi en indikasjon.<sup>15</sup> Eksempler på virksomhet som kan medføre slike kortvarige endringer, er bygnings- og vedlikeholdsarbeider.<sup>16</sup>

### 3.2 At miljømålene i §§ 4-7 ikke nås

Paragraf 12 kommer også til anvendelse i tilfeller hvor ny virksomhet ikke vil forringe tilstanden, men likevel medfører at miljømålet ikke nås. Et eksempel er dersom miljømålet i forvaltningsplanen er satt til "god" tilstand, mens miljøtilstanden fra før er "moderat", og den omsøkte virksomheten vil medføre at tilstanden forblir moderat, slik at målet om god tilstand ikke oppnås.

### 3.3 Hva ligger i nye inngrep, jf. første ledd bokstav a?

For at § 12 skal komme til anvendelse, må forringelsen eller det forhold at miljømålene i §§ 4-7 ikke nås, skyldes nye inngrep eller ny aktivitet, jf. § 12 første ledd. Med "nye inngrep" menes virksomhet som medfører "nye endringer i de fysiske egenskapene til en overflatevannforekomst eller endret nivå i en grunnvannforekomst", jf. første ledd bokstav a. Dette vil si at virksomheten endrer vannforekomstens *fysiske beskaffenhet* og påvirker egenskaper som vannstand, vannmengde, variasjon i vannføring, strømningsforhold osv. Eksempler på fysiske inngrep er vannkraftverk og driften av disse med oppdemming og magasinering, demninger, fraføring av vann, fylling av vei- og jernbanetraseer, havneutbygginger og deponering av masser. Første ledd bokstav a omfatter både *direkte følger* av de fysiske endringene, og *indirekte følger* slik som forandringer i oksygen- eller temperaturforhold. Også *indirekte forurensning* omfattes av bokstav a. Det vil si at en konsentrasjon av et stoff øker som følge av fraføring av vann eller mangel på vannsirkulasjon.

Som inngrep regnes også virksomhet som reduserer nivået i en grunnvannforekomst, for eksempel uttak til drikkevann eller virksomhet med drenerende effekt, slik som grøfting, eller boring av tunneler. Bestemmelsen setter ikke en nedre grense for hvilken tilstand som kan aksepteres ved ny virksomhet, i motsetning til første ledd bokstav b.

### 3.4 Hva ligger i ny aktivitet, jf. første ledd bokstav b?

Med "ny aktivitet" menes "ny bærekraftig aktivitet som medfører forringelse i miljøtilstanden i en vannforekomst fra svært god tilstand til god tilstand", jf. § 12 første ledd bokstav b. Ettersom det kun er anledning til forringelse fra svært god til god tilstand, er adgangen til forringelse snevrere etter bokstav b enn etter bokstav a. Det siktes til *forurensende virksomheter* eller *annen virksomhet som ikke innebærer endringer i de fysiske egenskapene* som nevnt foran. Virksomhet som kan medføre slike endringer vil for eksempel kunne være akvakultur, avløp fra renseanlegg, industri og mineralvirksomhet.

---

<sup>15</sup> CIS Guidance No. 20 *Guidance Document on Exemptions to the Environmental Objectives* s. 25

<sup>16</sup> CIS Guidance No. 20 *Guidance Document on Exemptions to the Environmental Objectives* s. 25

Etter § 12 første ledd bokstav b må denne aktiviteten være "bærekraftig". Verken direktivet eller forskriften gir noen definisjon av dette begrepet. I norsk regelverk oppstilles det imidlertid gjerne flere lov- og forskriftsbestemte vilkår som må være oppfylt for at en tillatelse kan gis. Departementet tolker begrepet slik at summen av dette regelverket kan sees som et uttrykk for nasjonale vurderinger av hva som er bærekraftig for den enkelte typen aktivitet. Utføres en virksomhet i henhold til en tillatelse gitt av offentlig myndighet, anses kravet til bærekraft å være oppfylt. For sektormyndigheten som skal vurdere § 12, innebærer dette i praksis at *begrepet "bærekraftig" ikke setter noen nye krav i tillegg til det som allerede følger av gjeldende regelverk.*

### **3.5 Når brukes både bokstav a og bokstav b?**

Enkelte typer virksomhet medfører både nye inngrep og ny aktivitet. I slike tilfeller må virksomheten vurderes både etter bokstav a og bokstav b. Dette gjelder for eksempel vurdering av søknad om tillatelse etter forurensningsloven til sjødeponering av avgangsmasser fra gruvedrift eller ved samferdselstiltak. Selve deponeringen er å anse som et inngrep som medfører nye endringer i de fysiske egenskapene til vannforekomsten, og som skal vurderes etter første ledd bokstav a. Eventuell utlekking fra avgangsmassene er å anse som forurensende aktivitet som skal vurderes etter første ledd bokstav b.

## **4. Hvilke krav stilles til virksomheten for at den skal kunne tillates? - § 12 annet ledd**

Mens § 12 første ledd fastsetter hvilke forringelser av tilstanden som kan aksepteres for nye inngrep og aktiviteter, gir annet ledd tre tilleggsvilkår som den nye virksomheten må oppfylle for at forringelsen kan tillates. *Alle tre tilleggsvilkår gjelder for begge alternativer i første ledd, altså både for nye inngrep og ny aktivitet.*

Vurderingstemaene i annet ledd fremgår i mange tilfeller også av bestemmelsene om tillatelser i sektorregelverket, og som relevante sektormyndigheter allerede vurderer i tillatelser som gis i dag. Disse vurderingene er i stor grad overlatt til sektormyndighetens skjønn, og det må bero på en konkret vurdering om vurderingstemaene etter bestemmelsene i sektorregelverket er de samme som etter vannforskriften § 12. Dersom vurderingene etter sektorregelverket oppfyller kravene etter annet ledd, er det ikke nødvendig å behandle spørsmålene særskilt etter § 12. En forutsetning er imidlertid at det klart fremgår av vedtaket hvilke vurderinger etter sektorregelverket som anses å oppfylle de konkrete vilkårene i § 12. Dette kan enten gjøres gjennom løpende henvisninger, eller ved en egen, samlet vurdering av bestemmelsen hvor det vises til de delene av vedtaket hvor vilkårene er vurdert. Dersom § 12 gir anvisning på vurderinger som ikke følger av sektorregelverket, må disse spørsmålene behandles.

### **4.1 Avbøtende tiltak**

Etter § 12 annet ledd bokstav a skal "alle praktisk gjennomførbare tiltak" settes inn for å begrense virksomhetens negative miljøpåvirkning. Her skal sektormyndigheten vurdere

hvilke avbøtende tiltak som vil være nødvendig for å begrense den negative miljøeffekten av virksomheten. Det er et *vidt spekter av tiltak* som kan være relevante.<sup>17</sup> Hvilke tiltak som vil være aktuelle, varierer med typen virksomhet. En oversikt over noen aktuelle tiltak på ulike områder fremgår av tiltaksbiblioteket i Vann-Nett. Med ”praktisk gjennomførbare” menes at sektormyndigheten skal ta i betraktning alle avbøtende tiltak som vil være teknisk gjennomførbare og samtidig er forenlig med driften uten å være uforholdsmessig kostnadskrevende.<sup>18</sup> Paragraf 12 krever ikke *kompenserende tiltak i andre vannforekomster* enn den som blir negativt påvirket.<sup>19</sup>

## 4.2 Samfunnsnytte

”Samfunnsnyttten” av de nye inngrepene eller aktivitetene skal være ”større enn tapet av miljøkvalitet”, jf. § 12 annet ledd bokstav b. Her skal sektormyndigheten vekte samfunnsnyttten av virksomheten mot tapet av miljøkvalitet. Dette er en *avveining* mellom *virksomhetens negative miljøeffekter* - som for eksempel tap av naturmangfold i vannmiljøet, og *nyttten av virksomheten* - slik som produksjon av mat eller kraft. Ved vurderingen av nytten vil det blant annet være relevant å vurdere hvilke samfunnsmessige behov virksomheten dekker, hvilket formål tillatelsen etter regelverket skal oppnå, og hvilket bidrag denne konkrete virksomheten gir til dette formålet.

For å foreta avveiningen må det først bringes på det rene hvilke fordeler og ulemper virksomheten forventes å føre med seg. Beslutningen må bygge på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag om miljøpåvirkningene. Det er imidlertid ikke nødvendig å kvantifisere alle fordeler og ulemper ved virksomheten.<sup>20</sup> Det foreligger ikke i dag en omforent metode for verdsetting av økosystemtjenester og kostnader ved tap av slike, ei heller for verdsetting av miljøulemper, og vurderingen vil derfor i stor grad bero på skjønn.

## 4.3 Andre midler for å oppnå samme formål

Det siste vilkåret som må være oppfylt, er at hensikten med den nye virksomheten, på grunn av manglende teknisk gjennomførbarhet eller uforholdsmessig store kostnader, ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som er miljømessig vesentlig bedre, jf. § 12 annet ledd bokstav c. Relevante alternativer kan være en annen lokalisering, størrelse eller utforming av virksomheten.<sup>21</sup> I vannkraftsaker kan det for eksempel være relevant å vurdere alternative plasseringer av inntak og utløp. På noen områder kan det være relevant å vurdere om andre prosjekter kan oppfylle samme formål og behov. Dersom viktige miljøverdier kan ivaretas med kostnadseffektive avbøtende tiltak kan dette tale for at vilkåret i bokstav c er oppfylt.

---

<sup>17</sup> CIS Guidance No. 20 *Guidance Document on Exemptions to the Environmental Objectives* s. 27

<sup>18</sup> CIS Guidance No. 20 *Guidance Document on Exemptions to the Environmental Objectives* s. 27

<sup>19</sup> CIS Guidance No. 20 *Guidance Document on Exemptions to the Environmental Objectives* s. 27

<sup>20</sup> CIS Guidance No. 20 *Guidance Document on Exemptions to the Environmental Objectives* s. 28

<sup>21</sup> Policy Paper ”Exemptions to the Environmental Objectives under the Water Framework Directive allowed for new modifications or new sustainable development activities (WFD Article 4.7)” s. 11



Andre midler skal vurderes på et tidlig stadium i prosessen.<sup>22</sup> Når det gjelder prioritering mellom ulike typer energiproduksjon, er alternativer utredet på et overordnet nivå, og trenger derfor ikke utredes i den enkelte sak.

Med hilsen

Lindis Nerbø (e.f.)  
avdelingsdirektør

Solveig Paulsen  
seniorrådgiver

*Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer*

#### Adresseliste

Havforskningsinstituttet	Postboks 1870 Nordnes	5817	BERGEN
Kommunesektorens organisasjon	Postboks 1378 Vika	0114	OSLO
Kystverket	Postboks 1502	6025	ÅLESUND
Landbruksdirektoratet	Postboks 8140 Dep	0033	OSLO
Mattilsynet	Postboks 383	2381	BRUMUNDDAL
Miljødirektoratet	Postboks 5672 Torgarden	7485	TRONDHEIM
Norges geologiske undersøkelse	Postboks 6315 Sluppen	7491	TRONDHEIM
Norges vassdrags og energidirektorat	Postboks 394	8505	NARVIK
Statens vegvesen Vegdirektoratet	Postboks 6706 Etterstad	0609	OSLO

---

<sup>22</sup> Policy Paper "Exemptions to the Environmental Objectives under the Water Framework Directive allowed for new modifications or new sustainable development activities (WFD Article 4.7)" s. 11-12

Kopi

Agder fylkeskommune

Alle statsforvalterne

Innlandet fylkeskommune

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

Landbruks- og matdepartementet

Møre og Romsdal fylkeskommune

Nordland fylkeskommune

Nærings- og fiskeridepartementet

Olje- og energidepartementet

Rogaland fylkeskommune

Samferdselsdepartementet

Troms og Finnmark fylkeskommune

Trøndelag fylkeskommune

Vestfold og Telemark fylkeskommune

Vestland fylkeskommune

Viken fylkeskommune